Een berg zelfs verzet wie gelooven mag *door zijn geloof* tot in het hart der zee.

Beklemme daarom, o volk des Heeren, geen bange vreeze uw hart bij dit ommegaan van den jaarkring.

Heerlijk en machtig heeft de Heere u in het jaar dat verliep zijn sterken arm getoond.

Zijn teeken is in de wolken gezien geworden, en dies hebt gij u verblijd.

Waartoe zou dan uw ziel onrustig in u zijn, bij het wisselen der jaren?

Het ging dit jaar in de donkerheid, maar juist uit de donkerheid daagde een eerste straal van het licht, dat u den nieuwen morgen aankondigt.

Loopt dan niet en draaft niet, of gij met uw lampen het firmament moest verlichten, maar wacht op den Heere, en ziet hoe de Zonne der gerechtigheid weer opgaat om de nevelen te breken en de mistige wolken uiteen te jagen.

Doe gij slechts dit ééne, dat ge op úw einde en het einde van uw lievelingen merkt.

Ook dit jaar maande de Dood weer soms zoo ernstig en aan zoo menige deur klopte hij aan.

Wie weet wat hij het komende jaar weer uit den stal komt wegrooven.

Maar wat hij ook roove, hij komt altoos in den naam van zijn God manen om toch op het einde te merken. Op het einde des jaars en op het einde uws levens, maar dan ook op het einde, *als het eens alles zal geschied zijn.*

Want dan komt *uw* beurt.

Nu heeft »de rijke man" zijn schoone kansen. Maar dan komt het aan » den armen Lazarus" toe. Als eens de bronnen van eeuwige vertroosting zich ontsluiten en de sluizen van nimmer eindigende gelukzaligheid ontsloten zullen worden.

Zij er dan een snoer der erfenisse ook voor een iegelijk van u.

KUYPER.

„Ik ben de Alpha en de Omega!"

Ik ben de Alpha en de O-mega, het begin en het einde, zegt de Heere, die Is en die was en die komen zal, de Almachtige.
Openb. 1 : 8.

Als met den ommegang des jaars de bange gedachte van het snel verloop der dagen u in het hart grijpt, slaat ge onwillekeurig den blik onrustig achterwaarts, naar het verleden, waaruit ge komt; en even vanzelf den berorgden blik voorwaarts, naar het onbekend verschiet waar ge heen wandelt.

En als ge nu een kind van God zijt, dan kunt ge nooit zóó ver en diep achter u staren, of altoos is het laatste waarop ge stuit de Christus, noch ooit zoover voor u uit gluren, of het uiterste waartoe uw blik reikt, toont u altoos weer den Christus.

Of liever nog, zoo ver kunt ge nimmer voor u uit noch achter u om turen, of uit die diepte achter u en dat geheimzinnige onbekende voor u, klinkt u altoos het geroep van eenzelfde, heilige stem in de ooren, die u, al naar uw ziel staat, troost of verschrikt met zijn machtig betuigen: »Achter u ben *ik* en voor u uit wacht *ik* u op. Ik ben de Alpha en de O-mega, de eerste en de laatste, het begin en het einde!", en die stem is het roepen van Christus uw Heer.

Dus niet, uw Heiland voor het Kerstfeest, en op Oudejaar alleen de Voorzienigheid Gods of den Vader die in de hemelen is, maar én op Kerstdag én op Oudejaar, altoos en onveranderlijk een »Eere zij God in de hoogste hemelen", maar eere voor den Vader noch bij de Kribbe noch bij het tijdkringwisselen, ooit anders dan door dien Eenigen, dien Hij u zond. Eenheid dus in uw belijden.

Als kind van God en Christen op uw Oudejaarsavond geen ander persoon dan bij den Engelenzang.

En niet enkel wanneer de menigte des hemelschen heirlegers aan Efrata's horizont golft, maar evenzoo als de golfslag van den stroom des tijds weêr snel bij uw Oudejaar jaagt, is de stem en is het geroep dat ons zoo plechtig uit de verte tegenklinkt altoos hetzelfde, altoos het eenige, altoos dat heerlijke: »Ik ben het, de Christus, uw Heiland en uw Heer!"

»Alpha" is de naam van de eerste letter in het Grieksch, en »O-mega" is de naam van de laatste letter, die het Grieksche alphabet telt. De »Alpha en de O-mega" is dus ongeveer, alsof wij zeiden: »Ik ben de A en de Z." Vandaar dat er ter verklaring op volgt: »de eerste en de laatste", »het begin en het einde". Toch klinkt het in het oorspronkelijke schooner. Van *A* tot *O* gelijk het daar heet, duidt het begin en het eind door een vollen klinker aan. Het begint met de A die de eerste toon en klank is, die de keel vanzelf voortbrengt en waarmeê het kind zijn geluid doet hooren. En het eindigt met de volle, rijke O, den volsten klank der bewondering en der verrukking.

Die klanken nu, die stemgeluiden, waarmeê wij de letters uitspreken, zijn bewegingen, die ons bewustzijn meêdeelt aan onze spraakorganen. In die letters zitten alle woorden in. In die woorden al onze gedachten. In die gedachten al ons bewustzijn. En in dat bewustzijn heel de schrikkelijke wereld van onze zonde en onzen ontzettenden jammer, maar ook heel de wereld van onzen jubel en van ons heil.

Ook op den Oudejaarsavond, zoodra uw gedachten zich gaan vermenigvuldigen, en als altoos nieuwe wolkkopjes opdoemen aan uw gezichteinder, kan er geen droeve en kan er geen blijde herinnering opkomen, noch ook zorge of hope door uw ziel trekken, of het ligt alles in uw gedachten, en die gedachten in woorden, en al die woorden ze liggen tusschen de Alpha en de O-mega in.

Ik ben de Alpha en de O-mega is alzoo een aangrijpende zinrijke zegswijs, om aan te duiden, dat heel onze gedachtenwereld, heel ons bewustzijn en alle weten omtrent ons zelf van den aanbeginne in den Christus ligt en tot in de voleinding in hem zal liggen. Dat het is: Christus achter ons en Christus voor ons, en buiten den Christus nooit!

o, Kostelijk, verkwikkelijk, zegt uw ziel daarop, altoos bij dien trouwen, dien ontfermenden Heer.

En dat is ook zoo, maar bedenk wel, dat het niet enkel voor Gods lieve kinderen, maar voor een ieder mensch, en ook voor den diepst gezonkene, altoos is en zijn zal: Christus voor u, Christus achter u, en buiten Christus nooit!

Christus, die eeuwige Zoon des Vaders, is niet een Zonne, om alleen te koesteren wie zich in zijn glans verheugt, en wie hem voorbij gaat ongedeerd te laten. Neen, neen, die Christus legt op een ieder de hand, en wie niet door hem wil gekoesterd worden, dien verzengt hij, of ook door zich terug te trekken laat hij zulk een verstijven tot ijs.

Hij richt u op, zoo ge in hem gelooft, maar ook zoo hij u niet oprícht, werpt hij u omver. Hij is een steen ten val en ter opstanding gesteld. Een reuke ten leven of een reuke des doods. En ook nu, nu dit jaar weer omgleed, rekent dat jaar voor ons al naar gelang wij met den Christus gerekend hebben.

Al de liefde des Vaders is om den Zoon en voor den Zoon; en naar die liefde des Zoons rekent Hij een iegelijks lot en leven.

En daarom dring in uw conscientie, dring in het binnenste uwer ziele in, en geef u rekenschap, o, menschenkind, wat gij ook dit jaar weer voor den Christus en wat de Christus voor u is geweest.

Hij riep, — hebt *gij* geluisterd? Hij opende de fontein tegen de ongerechtigheid, — is uw ongerechtigheid van u geworpen? Hij riep zijn schapen, dat ze met hem in den stal zouden ingaan, — hebt gij die stem gekend, en vondt ge weide achter hem?

Christus de Alpha! o, Er overkwam u ook dit jaar geen enkele vreugd en geen enkele genade, of als ge de bron naspeurdet, waar uit die verkwikking u toevloeide, was het altoos weer uit hem. Bij hem de aanvang. Door uw Jezus verworven. Om Christus' wil u toegekend. Dat hij *voor* u gebeden had. Dat hij *met* u had gebeden. Dat hij *op* het gebed tot uw ziele was gekomen. En dat uw trouwe Vader in de hemelen altoos weer om zijns lieven Zoons wille u met ontferming zoo begenadigd had.

Hij de Alpha!, want als ge teruggaat in uw verleden, en denkt hoe ge buiten hem leeft en tegen hem ingingt, tot hij eindelijk u staande hield en u omzette, dan lag verre achter die omzetting reeds uw Doop, en ver achter uw Doop het Kruis, en achter dat Kruis de Kribbe, en achter die Kribbe het roepen: Zie, ik kom om uwen wil te doen. Het Lam dragende ook uw zonde.

Nooit is hij weg, ook al ziet hem ons oog niet meer.

Nooit houdt hij op ons Een en ons Alles te zijn, al vloekt ons vleesch en ons opstandig hart ook tegen hem in.

Hij droeg ons in zich, toen hij voor ons het kruis beklom. Hij droeg ons in de lenden zijner ontferming toen hij opstond uit de dooden. Hij nam ons met zich op toen hij opvoer ten hemel. En al de verborgenheid van uw onwankelbaar geloof is juist, dat ge nu reeds daarboven in hem gezet zijt, en uw leven in de hemelen in hem reeds hebt.

Zoo heerlijk is hij *de Alpha*, de bron uit wie het vloeit, de kiem waaruit het opschiet, de wortel waarop het tiert; maar even heerlijk zal hij, die zelfde trouwe Heiland, u ook *de O-mega* blijken. Uw einde, gelijk hij uw begin was. In uwe laatste blinkend, gelijk hij in uw eerste zijn glorie had.

Want al dien weg dien gij nog langs moet, is hij voor u, u vooruit en in uw plaats gegaan. Overal, van schrede tot schrede heeft hij duidelijk zijn voetstap ingedrukt, opdat gij niet zoudt hoeven te dolen. Op elk plekje, en bij elken mijlpaal en bij elk station, liet hij achter en bestelde hij wat uw ziel juist op dat plekje behoeven zou. En het geheel van dien weg bewaakt zijn oog en bewaakt zijn trouwe. En aan het einde van dien weg, bij de poorte die in het Vaderhuis inleidt, daar wacht hij, die altoos even teedere, even trouwe, even rijke Heiland u op.

Moet het nog gaan door waterstroom en zee, ik uw Heiland, zoo spreekt hij, zal bij u zijn. Gaat ge door vuur en door gloed, ik uw Heiland zal u verzellen. Mijn hand zal op u zijn, en mijn oog zal u behoeden.

Richten zich vele vurige pijlen op u, door Satan zelf of door zijn trawanten op u gericht, hij zal die voor u opvangen op het schild zijner goddelijke ontfermingen en de vurige pijlspitsen blusschen.

Bereiden ze instrumenten tegen u, om u te kwellen en te tergen en uw geloof te ontzenuwen, geen dier instrumenten zal, omdat hij de O-mega is, gelukken, en uw geloof zal ook ongezien, en al merkt ge het zelf niet, toch blijven voortleven, omdat zijn hand u houdt.

En komt het eens aan den eindpaal van dit aardsche aanzijn en van de pelgrimsreis toe, dat nu ook gij de Jordaan door en over moet, om in te gaan in de eeuwige gewesten, dan nog, ja, dan bovenal, zal diezelfde trouwe, barmhartige Immanuël uw O-mega zijn. Het: o, Mijn Jezus, mijn Heiland! o, Christus red mij!" uw laatste bede, waarmeê ge hier instemt; maar ook: »Mijn Heer en mijn God!" de eerste kreet der blijde verrukking, waarmeê ge straks, aan de overzij der graven, uw heerlijken Koning tegenjubelt.

KUYPER.

Amsterdam 31 Dec. 1886.

Te Amsterdam begint de toestand zich steeds zuiverder te teekenen.

Alle kosters hebben thans hun trouw en gehoorzaamheid verzaakt, en ook de koster van de Nieuwe kerk, die nog op 6 Januari een plechtige verklaring teekende, waarin hij aan de oorspronkelijke kerkmeesters trouw beloofde, heeft thans het hoofd in den schoot gelegd voor de Classicale pretendenten, en op het gegeven uur gezorgd dat de noodige politie zich om de Nieuwe kerk bewoog, teneinde het binnentreden van de wettige beheerders desnoods met geweld te beletten.

Gevolg hiervan is dat de Classicalen zich thans, door middel van ontrouwe kosters, van alle kerkgebouwen der gemeente hebben meester gemaakt, en deze thans verplicht zal blijven nog langen tijd in het verschaffen van andere localiteit voor de saamvergadering der geloovigen te voorzien.

In het stoffelijke, wat *geld en goed* aangaat, behalen de Classicalen dus een volkomen triomf.

Het geld en goed, wat voor heel de Gereformeerde gezindheid van Amsterdam bestemd was en nog is, dient thans feitelijk voor een klein groepje Irenischen en een kleine groep Modernen, die saam omstreeks 7000 kerkgangers per Zondag leveren en meest tot den betergestelden stand behooren.

Zoo heeft men dan nu te Amsterdam wel een geordende Gereformeerde kerk, maar een kerk aan wie het gebruik van *haar* goed desnoods met politiehulp, aan ontrouwe kosters verleend, onthouden wordt; terwijl in die gemeente een afdeelingsbestuur van de Synodale Hierarchie en haar onderhebbende departementen ingedrongen is, dat zich allerlei rechten aanmatigt en zich op publiek terrein gegedraagt als ware ze een kerkeraad.

De kerk zelve ziet dit nu rustig aan, en heeft het ondernomen om door rustigen, geestelijken arbeid dit kwaad te boven te komen, en zich zelve steeds zuiverder te reformeeren naar den Woorde Gods. En dit niet, om op kleiner schaal een soort kerspel te wezen, maar met den uitgesproken toeleg, om met Gods hulpe deze reformatie steeds verder voor te zetten, en zelfs door missie naar buiten voor de propaganda der Gereformeerde beginselen zorg te dragen.

Van alle vast goed en vaste inkomsten verstoken, zal ze voorhands drijven moeten enkel op uit de hand gegeven geld.

Toch kan ze ook hiermeê ver komen.

Reeds dit jaar ontving ze alleen aan collecten meer dan een halve tonne gouds, en de hoofdelijke inschrijving die volgen gaat belooft naar de opgenomen raming insgelijks een halve tonne gouds op te brengen.

En met deze som schoon geld, zonder onkosten voor heel een heirleger van ambtenaren en eindelooze reparatiën aan oude gebouwen, komt men altoos een eind weegs.

Voor de bediening der heilige Sacramenten ontving ze nu reeds ten geschenke een zilveren Doopbekken met toebehooren, en is haar een nieuw stel Avondmaalszilver, en dito fijn damast tafellinnen toegezegd.

Blijkt later meer noodig te zijn, dan zal ook dit wel volgen.

Voor de Bedienirg van den heiligen Doop leende reeds den vorigen Zondag het lokaal in *Frascati* zich uitnemend goed. Toen den vorigen Zondagmiddag de Catechismusprediking in dit gebouw hervat werd, was een schare van vier duizend personen opgekomen, waarvan slechts twee duizend een staan- of zitplaats konden vinden, en is te midden dezer drukte, toch op zeer ordelijke en stille wijze het Sacrament van den heiligen Doop aan een vijf-en-twintigtal kinderen toebediend.

Het gebouw waar de kerkeraad thans vergadert, is zeer net en voldoende voor dit doel ingericht, en levert wél zoo goede gelegenheid voor goed en geregeld debat op als het oude lokaal in de Nieuwe kerk. Zoodra men dit weer in bezit krijgt, zal het zaak zijn, dit naar dit beter model te verbouwen.

De beide Kerstdagen bedroegen de gezamenlijke collecten bij de *zes duizend* gulden.

Alle dienst die geschiedt, geschiedt thans vrijwillig.

De ouderlingen lezen voor en zingen voor; dilettanten bespelen de orgels; leden van den kerkeraad wijzen plaatsen aan en houden goede orde; en deze gansche inrichting, waaraan de kerk eertijds sommen gouds ten koste legde en die bijna al haar inkomsten verteerde, kost thans niets en wordt bediend uit het beginsel van vrijwillige liefde.

De geest en toon is daardoor in onze kerk thans ook beter geworden.

De druk en de benauwing van de leugen en van de onwaarheid is er af.

Men voelt het, dat men van onder den vloek der Synodale Hierarchie uit is.

De ban is daardoor weg en de geestelijke werking teruggekomen.

Men is vrij. Er heerscht weer liefde. Het ruischen van den Geest wordt gehoord.

Gelijk men uit achterstaande advertentie ontwaren zal, is men voornemens het Gereformeerd Kerkelijk Congres te Amsterdam in „Frascati" te openen op Dinsdag den 11den Januari e.k.

Den eersten dag zal het Congres een samenkomst zijn van allen, die, uit wat streek des lands ook opgekomen, staan op den grondslag, dat de Synodale Hierarchie moet afgeworpen. Over dit punt zelf dus geen debat meer. Dit is uitgangspunt. Een uitgangspunt, waarvan men de vastheid nogmaals door duidelijke uiteenzetting kan aantoonen, maar dat niet meer in quaestie kan worden gesteld.

Aan het einde van deze eerste samenkomst zal men zich dan in sectiën splitsen, deels naardat men in onderscheidene Classes woont, en dus classicaal gemeenschappelijke belangen heeft; deels naar gelang van de verschillende gevallen en quaestiën, die zich in de onderscheidene streken des lands voordoen.

Des avonds zal er een ure des gebeds zijn, en den volgenden morgen zal een ieder zich bij die sectie kunnen aanmelden, die hem het belangrijkst dunkt of waar hij hoort, om zijn mededeelingen te doen of vragen in te dienen.

Door de rapporteurs dezer sectiën zal dan verslag worden uitgebracht, en alzoo, naar gelang de quaestiën te staan komen, de beide volgende dagen óf nog in de sectiën worden voortgewerkt, óf reeds enkele conclusiën in een algemeene samenkomst aan discussie worden onderworpen.

Hoofddoel van dit congres zal alzoo zijn, om de overtuiging van de onduldbaarheid der Synodale Hierarchie voort te planten en meer algemeen te maken; op alle wijze de rechten der kerken tegenover deze Synodale Hierarchie te handhaven; en aan de beweging tegen deze Hierarchie, waar die nu reeds tot rijpheid kwam, leiding en eenheid te bieden.

Doel van het Congres is dus niet, om in drie of vier dagen tijds het nu of nooit eens voor altoos door te drijven. Dan toch zou menigeen, door nu slechts deze drie dagen zijn conscientie in de schroef te knellen, op den vierden dag triomfeeren, en denken: Nu ben ik voor altoos van die pressie af, en poseer voortaan als Synodaal.

Neen, een vonk moet ontstoken, die allengs een vuur van propaganda zal doen opgloren, waarin bint na bint van het Synodale Hierarchische gebouw naar beneden komt,

Kerk na kerk moet vrijgemaakt, tot eens al onze kerken het juk hebben afgeschud, en ook waar vooralsnog heel een kerk niet als kerk door den Heiligen Geest verwakkerd wordt, moet toch elke reformatie, ook die op kleinere schaal in haar midden ondernomen wordt, altoos op vrijmaking van heel die kerk gericht zijn.

Haat tegen de Synodale Hierarchie, maar juist daarom te vuriger liefde voor de kerken van alle plaatsen, moet leidend beginsel van ons handelen zijn.

Takken waaraan nog onrijpe druiven groeien moeten niet in het vuur geworpen, maar bij den glans der zonne rijp gegloeid.

Zeer ongeestelijk oordeelt, wie wanen zou, dat het geestelijk proces tegen de Synodale Hierarchie reeds ware afgeloopen.

Integendeel dat geestelijk proces *begint* pas.

Waar toch lag de zonde?

Enkel bij de Hierarchie en haar onderhebbende Besturen?

o, In het allerminste niet.

Hoor, we zullen het u anders zeggen. Schuldig aan de miskenning van Jezus' Kogingschap in zijn kerk zijn met de Hierarchie al die kringen in den lande, die jaar en dag geroepen hebben: „Als wij maar een Gereformeerde prediking kunnen erlangen!", en die, mits er maar, op wat wijs ook, een Gereformeerde preek viel aan te hooren, oordeelden dat het dan ook wel genoeg was.

Zie alle deze hebben niet gevraagd naar een Bediening des Woords krachtens de Sleutelen des hemelrijks. Ze hebben niet gedorst naar een Bediening der Sacramenten, om de trouw van hun Verbonds-God bezegeld te zien. Ze hebben niet gelooft in de ambten die de Koning in zijn kerk instelde en nog bezet. Zij hebben geen geestelijke behoefte gevoeld aan de Tucht in 's Konings naam. Ze hebben niet gedrongen op ontplooiing van het schoon der Barmhartigheid. Aan de prediking van het Evangelie aan alle creaturen om zich heen, hebben ze niet gedacht.

Hoofdzaak was maar dat zij, voor zich en hun kring, ergens in hun kerk of in een Evangelisatiegebouw een Gereformeerde uiteenzetting en toepassing van de waarheid aanhoorden, en voor zichzelven maar leven konden in het zoet bewustzijn van geborgen te zijn bij hun Heer.

Maar het besef, dat het hier Jezus' kerk, de kerk van haar Koning gold, en dat in zijn heiligheden die Koning in zijn regiment was aangerand, dat drong helaas niet door.

Het dringen der liefde, om in de gemeenschap des lijdens met alle kerken in den lande niet te rusten, eer allerwegen, ook nu nog verstokenen, weer geholpen wierden, ontbrak helaas.

Het ging niet om Gods eere in zijn kerk. Men zag uit de hoogte op de Darbisten neder, en was zelf ongemerkt Darbist geworden.

Och, wat bekreunde, wat bekommerde men zich om de kerke Jesu Christi en haar heiligheden nog.

Liever trok men zich terug in zichzelven.

En daarom het is goed, het is kostelijk, zoo men klaarlijk begint in te zien, hoe de Synodale Hierarchie vloekt tegen 's Heeren Koningschap, en van 1816 af één doorgaande principieele ondermijning van dat Koningschap geweest is.

Maar zal dit inzicht vrucht dragen, dan moet ook het oog voor eigen schuld en eigen diepe zonde tegen Jezus' heilig Koningschap opengaan; en 't dient beleden, hoe al dit roepen: „Zoo *wij* maar een goede prediking hebben", én de kerk in haar wezen, én in dat wezen der kerk de majesteit des Heeren HEEREN geschonden heeft.

Wederom legde Prof. Hoedemaker een vlugschrift ter perse, dat, tintelend van warmen gloed, door zijn bezieling meesleept.

Hij richtte ditmaal zijn critiek tegen de Synodale Encycliek en koos ten titel van zijn strafrede: „*Machtsvertoon of wettig gezag?*" uitgave J. A. Wormser.

Natuurlijk was het geen moeielijke taak, om een stuk, dat zoo het merk van onwaarachtigheid en gekunsteldheid op het aangezicht droeg, het mom af te rukken en in zijn geestelijke onooglijkheid ten toon te stellen.

De onhoudbaarheid van innerlijke gehuichtheid in dat spreken tegen beter weten in van een vroom geworden Synode, kon een kind met den vinger aanwijzen.

Daar lag dus ditmaal de kunst niet in.

Maar de kunst was, en van die taak heeft Prof. Hoedemaker zich meesterlijk gekweten, om de schuld, om het zondige, om het verfoeielijke, om het geestelijk verachtelijke en voor God geklaagde en geoordeelde, dat in dit Encyclick-gevlei lag, op zulk een toon te geeselen, dat het scheen, of deze zonde versch opdook, zoo pas geboren werd en nu voor het eerst door haar ongehoordheid de nieuwsgierigheid prikkelen komt.

Het stuk leze men daarom zelf,

Alleen uit het *naschrift* schrijven we enkele zinsneden over, omdat op één punt, hierin aangevoerd, eenig bescheid niet te onpas is.

Zeer juist ziet Prof. Hoedemaker in, dat alle organisatie van het gezonde, waarbij men het kranke als ongeneeslijk prijsgeeft, niet uit noodzaak, maar principieel, separatie en geen reformatie is, en ons dus geen stap verder zou hebben gebracht.

De Kerkeraad van Amsterdam heeft dit dan ook niet gedaan, en zeer uitdrukkelijk tegen elke opvatting, die ten deze van het goede beginsel af zou wijken, geprotesteerd.

Hiervan nu zegt de schrijver:

»Ofschoon mij onder het afdrukken van dit vlugschrift de tijd ontbreekt, zelfs voor eene vluchtige lezing van de actestukken, voorkomende in *de Heraut* van heden, acht ik mij na de pertinente verklaring, dat zij de verlossing niet van een deel der gemeente, maar van de geheele gemeente beoogen, ten zeerste verplicht, hartelijke instemming met hen, in dezen, te betuigen.

Het zou ontrouw zijn, de warme uitlating van het broederhart terug te houden, en de gereserveerde houding te blijven aannemen, waarvan zelfs dit vlugschrift nog blijken gaf.

Met een gevoel van blijdschap en dankbaarheid heb ik ditmaal de leaders in *de Heraut* gelezen."

Toch, en dit laat zich uitnemend begrijpen, heeft het bevreemding bij den schrijver gewekt, dat men dan ook niet aanstonds in de gewone kerk is opgetreden.

Hij merkt toch op:

»Wel is waar, wekte de mededeeling, dat men *voorloopig de rechten op het kerkelijk goed* niet wilde doen gelden, eenige bevreemding. Immers, dit zijn rechten van de Kerk, waarvoor hare vertegenwoordigers, rechten van den Koning der Kerk, waarvoor zijne dienaren wel moeten opkomen.

Wel is waar, had ik gaarne gezien, dat men zonder geweld te plegen en na afdoende maatregelen om mogelijke, zelfs bloedige conflicten te voorkomen, had geconstateerd, dat de dienst des Woords en der Sacramenten in de bedehuizen der gemeente moest worden waargenomen ook door hen, die de Synode wederrechtelijk van hun dienst had ontzet, zoodat verder geen spraak kon zijn van concurrentie tusschen den dienst in de oude en in de nieuwe kerkgebouwen. Maar als het beginsel vaststaat, waaraan ik hierboven adhaesie betuigde, volgt al het overige, dunkt mij, vanzelf."

Deze zaak staat aldus.

De Nederduitsche Gereformeerde Kerk te Amsterdam is diezelfde kerk van Christus, die toen deze stad gebouwd wierd, in deze stad, tegelijk met haar opkomen gesticht is. Diezelfde kerk, die in 1578, toen het misbruik der toenmalige Hierarchie te ver was gegaan, dat misbruik in Godes kerk heeft afgeschaft. En dus ook die zelfde kerk, die in 1816 onder het juk der Synodale Hierarchie ging, er sedert zeventig jaren onder zuchtte, en na zeventigjarigen druk thans eindelijk dit juk heeft afgeschud.

Geen quaestie dus of aan haar als gezindheid behooren van rechtswege alle goederen, stichtingen, bezittingen en kerkgebouwen, al dient wel ingezien dat al deze bezittingen en goederen lang niet alle uit vroom bedoelen aan de kerk gegeven zijn.

Maar wat hierop geestelijk ook zij af te dingen, het feit blijft niettemin o. i. vaststaan, dat haar van rechtswege dit alles toekomt. Het is haar goed. En hoe ook rechtsbedeeling of politiemaatregel haar feitelijk van het gebruik van dit haar eigendom moge afzonderen, haar pretentie geeft ze niet op.

Daar nu echter de ondervinding getoond had: 1°. dat de rechter op dit oogenblik nog te zeer bevangen ligt in de valsche idée van de *universitas* en nog niet terug *kan* keeren tot de eenig ware opvatting van de *stichting*, met een eigen confessioneel karakter; en 2°. dat de politie van Amsterdam onder leiding van Mr. Tienhoven, acht aan een koster de sterke hand te moeten leenen, zoodra deze goedvindt aan kerkvoogden de deur van zijn kerk te wijzen, — zou het ook o. i. hoogst gevaarlijk geweest zijn, om op dit oogenblik dit zeer ernstig geschil tot een principieele beslissing te brengen.

Thans is de autoritaire reactie aan het woord en laat de publieke opinie uit haat tegen de Fijnen de politie geworden. Evenals ze dit in 1834 met de dragonders deed.

Maar die tijden duren niet altoos.

Er komen straks weer dagen, dat men aan Mr. Tienhovens opvolger gelijke daden als hij deed, hoogst euvel zou duiden en unaniem afkeuren zou.

En ook in de wereld onzer rechters is vaak golving van denkbeelden.

Het wezenlijke recht is in zulk een verwikkeling van gegevens ook voor onze rechters zoo moeilijk te grijpen.

Ze willen wel recht geven, maar ze zien zelven zoo vaak mis. Deels doordat ze te veel buiten de levenssfeer staan, waarover ze recht spreken moeten, en dus noch den sympathetischen zin, noch de historische tact, noch de kennis der verhoudingen hebben, die hen leiden moeten. Deels ook, omdat hun rechtsbedeeling zus of zoo uitvalt, al naar gelang ze de te beoordeelen zaak van uit dit of dat gezichtspunt bezien. Deze keuze van gezichtspunt nu is voor de meesten door hun vroegere studiën gegeven. In een andere gedachtensfeer dan de academische studie van zeker tijdperk met zich bracht, leven de meesten niet meer in.

Lokt men dus een principieele beslissing uit op een oogenblik dat de rechter het wezenlijk recht niet ziet, dan zoekt ge uw eigen schade. Weet ge daarentegen te wachten, totdat met andere tijden ook andere denkbeelden doordrongen, dan bewaart ge uw recht en bevestigt ge uw toekomst